

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél órával.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona. félévre 6 korona

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

ÓRÁK

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokat és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok!

Pontos
kiszolgálás ;
jutányos
árak !

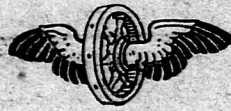

Arjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz

Az ev. ref. egyházak szállítója,

A vonatok indulása Debreczen állomásról. — Érvényes 1909. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hova ?	vonat- szám	óra	perc	vonat- neme	hova ?
1713	2 20		szv.	Püspökladány, Budapest k. p. u.	1705	12 10		szv.	Budapest k. p. u.
1706	2 44		"	Máramarossziget, Körösmező	4404	12 15		"	Hajdunánás, Tiszalök
4212	4 30		vv.	Tiszafüred, Füzesabony	1702	12 20		gyv.	Máramarossziget, Körösmező
1721	5 09		mtv.	Püspökladány	4710	12 26		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
1710	5 10		szv.	Szatmárnémeti	4716	2 20		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
4702	5 15		"	Nyiregyháza, Szerencs	1770	3 11		tvsszsz	¹⁾ Érmihályfalva
4402	5 30		mtv.	Hajdunánás, Tiszalök	1745	3 45		"	Püspökladány
4408	8 09		"	Hajdunánás	1708	3 56		szv.	Máramarossziget, Körösmező
4704	8 51		szv.	Nyiregyháza, Szerencs	4706	4 28		"	Nyiregyháza, Szerencs
1703	8 57		gyv.	Budapest k. p. u.	4406	4 36		"	Hajdunánás, Tiszalök
4512	9 41		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes	1701	4 42		gyv.	Budapest k. p. u.
1742	10 00		tvsszsz	Királyháza	4514	4 51		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes
4204	11 33		szv.	Tiszapolgár, Tiszafüred, Füzesabony	4214	2 58		"	Tiszapolgár, Tiszafüred
1747	11 28		vszsz	Püspökladány	1704	6 57		gyv.	Szatmár-Németi
4414	11 11		mtv.	Hajduböszörmény	4410	7 00		mtv.	Hajdunánás
t					4708	7 06		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
					1709	9 00		"	Püspökladány, Nagyvárad
					4714	10 38		mtx.	Nyiregyháza
					1707	10 40		szv.	Budapest k. p. u.
					1712	10 53		"	Máramarossziget

¹⁾ Csak a debreczeni országos vásárok két napján közlekedik.
*) Télen is

Jegyzet
Délelőtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Délután = déli 12 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

A vonatok érkezése Debreczen állomásra. — Érvényes 1909. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan ?	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan ?
1713	1 29		szv.	Máramarossziget	1702	12 08		gyv.	Budapest k. p. u.
1706	2 18		"	Budapest k. p. u.	4413	2 00		mtv.	Hajduböszörmény
1720	5 03		"	Nagyvárad, Püspökladány	1744	2 51		tvsszsz	Püspökladány
4713	6 35		mtv.	Nyiregyháza	4513	3 05		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske
1711	6 48		szv.	Királyháza	4705	3 24		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
4401	7 14		"	Tiszalök, Hajdunánás	1708	3 36		"	Budapest k. p. u.
4511	7 20		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske	4403	3 40		mtv.	Tiszalök, Hajdunánás
1742	7 46		tvsszsz	Püspökladány	1701	4 22		gyv.	Körösmező, Máramarossziget
4211	7 54		vv.	Tiszafüred	4213	5 31		vv.	Füzesabony, Tiszafüred
4701	8 04		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4405	6 30		szv.	Tiszalök, Hajdunánás
1703	8 46		gyv.	Szatmár-Németi	4715*)	6 33		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
1722	9 36		mtv.	Püspökladány	1709	6 43		szv.	Szatmár-Németi
4407	11 26		"	Hajdunánás	1704	6 49		gyv.	Budapest k. p. u.
4703	11 22		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4707	8 46		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
1705	11 40		"	Körösmező, Máramarossziget	4515	9 25		vv.	¹⁾ Derecske
					1712	9 46		szv.	Budapest k. p. u. Püspökladány
					1707	10 12		"	Körösmező, Máramarossziget
					4400	10 13		mtv.	Hajdunánás
					4203	10 07		szv.	Füzesabony, Tiszafüred, Tiszapolgár
					4711	10 26		"	Szerencs, Nyiregyháza

¹⁾ Május 15-től szeptember 15-ig csak ünnep-és vasárnapokon közlekedik.
*) Télen is

Jegyzet.
Délelőtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Délután = déli 15 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
számlások küldendők.

Megje en belenként egyszer szombalon, másfél leen.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Az árvákért.

Mióta lelkét az embertömegnek
Az Istenember hódolatra készíté:
Ünnepje van az emberszeretnek
Mikor munkáját lelkesedve végzé!
S mert a jótett jutalma — önmagában,
Nem is vár érte hálát a nemes
S ha nem látná is műve értt gyümölcsét
Halad tovább-tovább, nem csüggedez!

De nemcsak fény dereng ám a világon
Borul homály is arcunk biborára,
És mig amott mámorban uszik a szív:
Emennek sok köny, jaj, keserv az ára.
S ha van boldogság, gondtalan gyönyörben —
De sokkal több a siró fájdalom,
Boldog csak az, ki a gyászt is megosztja,
Kinek intőjel — minden sirhalom!

Az életnek rögös, nagy pusztaságán
Óh hányan járnak buval, elhagyottan,
Akik bolyongnak hangtalan magányban
Tépett lélekkel, megvérezve ottan.
Óh hány sorsüldözött, szülőtlen árva
Kap jó reménnyel mentő kéz után,
Hogy édes otthon melegére leljen,
Mit a sors tőle elrabolt bután!

(Makó.)

És mint a pusztában bolygó zsidókra
Irányjelző, szent, égi fény lövelt le:
A jó mentők ha itten megjelennek
Sok vágyó lélek uj reménye telt be, —
És látja már a célt, midőn föleszmél,
Amely felé — bár küzdve — futni kell;
Megnyugszik a szív, mint a rév hajója
S lecsendesül a vergődő kebel! . . .

Tündérek szállnak-kelnek szent varázssal
S egy uj világot építő kezekkel,
Megnépesül a puszta, szünik a jaj,
Boru nyomán világosság dereng fel.
A büntanyának mocska im' lemállik.
Szülőt talál az árva, elhagyott,
És vézna testén a rongy is megújul,
Sebét bekötik mentő angyalok!

Ez a világ a szeretet világa
Hol egy lépés sem eshet el hiába;
Erény, a lelket a bünből kivenni
S vezetni egy szebb, fenséges világba! . . .
Ti jótétellek! édes szeretettel
Virasszatok hát a világ felett
S a fájdalom égő könyüi helyén
Fakasszatok fel hála könyeket!

Nagy Károly.

A jövő zenéje.

A jövő zenéjéhez iskoláink adhatják meg az alaphangot. Akik ma az élet küzdőterén vergődünk, — csak vergődünk. „Nem vagyunk bátrak. Csüggetegek, lemondók, meghátrálók, kishitűek, gyávák vagyunk. Nincsen bizodalunk Istenben s életünk a Krisztusban. Van olyan, aki fél az élet küzdelmeitől s kétségbeesve, vagy megundorodva, keresi a halált. Van olyan, aki az élvezetek árjába, a bűn fertőjébe temetkezik ifjan, tisztán, hófehéren“ . . . Jellemzően, de igazán mondja ezt S. Szabó József barátom, a Bethlen Gábor-egylet ünnepélyen tartott megnyitójában.

Én próbálkoztam a magam körében, ébreszteni, ápolni azt a krisztusi lelket, mely egyedül képes megadni az alkotó erőt és erélyt. Fájdalommal vallom be, hogy tehér hollóként sikerült csak. Lármás fecsegők, ügyeskedő élősdiék, utánzó majmok, — vannak özönnel; de a lélek és sziv friss tavaszi ereje, melegsége, — szürke ködbe ful. Pedig lélek nélkül nincs bátorság, nincs tetterő, nincs haladás, nincs élet. Ilyen lelket pedig, első szikrájától élesztgetéssel, ápolgatással nyerhet az ember csupán. Tehát az óvodától fel az egyetemig. Nevelni, ami bennünk nevelésre vár. A csontot, az izmot, az idegeket, az öt érzéket s ami ezeket áldásos munkára képesíti: a belátó lelket. Megadni az anyagi, szellemi és erkölcsi táperőket; eltávoztatni a káros hatásokat. Hadd lehessen és legyen az ember — emberré; töltse be munkakörét haszonnal, örömmel, könnyedén és ne legyen csak táplálkozó és öltözködő majom, eltékozolva még unokája örökségét is, csak azért, hogy hiu bolondként utánozza a másikat, a nagyobb bolondokat.

Mert hogy kegyetlen sok ferdeséggel van telítve iskolai életünk, alant és fent egyaránt, — ezt a jó magunk élete igazolja lépten-nyomon. Hogy mily éhellen, ügyetlen a mi minden munkatéren való viselkedésünk, annak elég szomorú bizonyossága, a magyar középosztály kipusztulása. Nemcsak a középosztály pedig, hanem a kisbirtokos nemesség is.

A jövő iskolája majd arra fog nevelni, amire az életnek szüksége van. Nem arra lesz kíváncsi, mit beszéltek és bohóskodtak az elődeink? hanem arra lesz tekintettel, mit kell végezni a jelenidő emberének? és hogyan lehet azt a legjobban és legkönnyebben elvégezni? Mert nekünk Istenünk egy életet ajándékozott, hogy azzal sáfárkodjunk; e földi világot ajándékozta, hogy abból életünket boldogító kincseket aknázzunk; különféle hajlamokat és tehetsé-

geket osztott fel köztünk, hogy e különféleség legyen összekötő kapcsa az emberi társaságnak, amely száz és ezer-féle tehetségek, száz és ezer-féle alakját teremtsék elő az élet szépségének, örömeinek. A jövő iskolája, a ker. jellemnek és alkotó erőnek iskolája lesz, amidőn aztán a mi gyülekezeteink is, ha egy sövénykerítést akarnak létesíteni, nem nyomatnak mindjárt gyűjtőivet, kapaszkodván a sovány irgalom pókhálószálaiba, hanem benső erővel, férfias hittel, munkához látnak és megcsinálnak mindent magok, amire szükségük van.

Mikor tavaly adócsökkentési segély ügyében jártam 5 egyházmegye területén, volt elég alkalmam siralmas tapasztalatokat szerezni éhellen-ségünkről. Voltak egyházi kiküldöttek, akik még az iskola részére megállapított tüzelőfa felaprózását sem akarták vállalni, azon kijelentéssel: hát fagyjanak meg gyermekeik, de ők fel nem vágják ingyen! Erre már én sem tudtam egyebet mondani, mint: — igazán nem is érdemes ilyen embereknek élni s jobb is, ha gyermekkorukban kipusztulnak! Szivembe nyilallott, mikor kimondtam, de a nagyélet törvénye kérlelhetetlen.

Dehát minő iskolában nőttek az ilyen csonkabonkák?! és az ilyenek vezetői? s általában mivé nevelik a mi gyermekeinket, a népiskolától az egyetemig?

A sokféle kongresszusok közt érdekes volt mostanában, az országos testnevelési kongresszus tárgyalása, — a féltő és óvó gond számtalan eszközeinek felemlegetése az ifjuság testi fejlődésére vonatkozólag. Egyet felednek az urak: a korcsmai kávéházi levegőt! . . . Ha ez marad, sőt terjeszkedik falun és városban, — tanácskozhatnak még gyakrabban s beszélhetnek még okosabban, — bizony jobb, ha nem költik pénzüket ily felesleges jócselekedetekre. Minden ilyesféle országos és nemzetközi kongresszusnál hatékonyabb volna — sőt csakis ez volna hatékony! — a hangosan hazafias országgyűlésnek egy paragrafusból álló törvénye eképpen: „korcsmákban és szállodákban, csak átutazó vendégeknek lehet megszállani, egyébként bármiféle italt, csak zárt üvegben lehet kimérni. E törvény ellen vétők, iparendélyöket egyszermindenkorra elvesztik.“ E törvény alkalmazása, rövid időn belül, megapasztaná a bűnesetek számát, feleslegessé tenne sok börtönt, szanatóriumot; sok naplopót munkára kényszerítene s a társadalom képét előnyösen átváltoztatná.

Szóval: az iskolával kellene valamit csinálnunk. Egy külön világba csoportosítani: a maga világába! Miért dobjuk a szép tavasz virágát bűzös csatornába . . . hogy amelyik illatos, ugy

is kiválik az illata! . . . így okoskodnak sokan. — A megbecsülhetetlen ifjuság idejében, internátusokkal kellene nevelni, az izmokat megfelelő foglalkozásokkal és játékokkal fejleszteni; a figyelő, belátó, gondolkodó erőt, szintén megfelelő gyakorlatokkal; az érzést erkölcsi ráhatásokkal egymás iránt meleggé, résztvevővé, feláldozóvá lágyítani s ily utakon készíteni és kikészíteni, tiszta munkával, az emberré formáló erőket. Akkor lépjen az ember a társadalmi küzdőterre, midőn már alakító és teremtő munkára kész is, képes is, akar is. És ne menjen idő előtt tönkre, belefutva a szennyes áradatba.

Nekünk új iskola kell! . . . új nevelő eszközök kellene! Eddig arra tanítottak, arra neveltek, hogyan küzdjön ember-ember ellen! Nekünk már olyan tudomány kell, mely dolgok ellen tanít küzdeni és győzni. Az emberi értelem arra van teremtve, hogy a dolgok felett uralkodjék; hogy minden atomot, mely az élet mozgásában részt vesz, az ember szolgálatára állítsa; hogy legyőzze a föld, a víz, a levegő munkáserőit, járomba fogja a maga javára s a teremtő dicsőségére; hogy összpontosítson minden erőt, mely vérkeringésében, izmaiban, agyszálaiban, egész emberi lényében adva van s ezeket, mint társadalmi lény, millió és millió összetételben csoportosítva, alkossa meg azt az új eget és új földet, melyet hirdetett már az az Egyetlen és igaz Istenerő, akiben mi bizunk, mert nem üres fecsegéssel töltötte idejét, hanem ezt izente Jánosnak: „mondjátok meg neki, hogy a vakok látnak, a sánták járnak, a siketek hallanak, a halottak feltámadnak és a szegényeknek örömeinek zendül és boldog aki én bennem meg nem botránkozik!“

A mi lelkünkbe ilyen erő kell s akkor — megélünk a magunk emberségéből.

És én nem tartom ezt szép hajnali álomnak, csak — a jövő zenéjének! . . . Ma még csak — tapogatunk. Ez is ér valamit. Jelek vannak, melyek biztatók. Ébredszünk, ez bizonyos. Csak gondolkodjunk, csak próbálkozzunk; főként pedig tanítóink, tanáraink, *tudakozzák az élet igaz utait*, lent és fent; tőlök indul a jövő és a jövő zenéjéhez iskoláink adják az alaphangot.

(Folyt. köv.)

Andrássy Kálmán.

Kultuszreform.

Hiszen az egyszerű, valóban mennyből eredő dallamoknak valóságos kincstára állana rendelkezésünkre,

ha mint a „Siona“ Szaklap (Gütersloh) teszi, mi is bányászánánk azokat! Ha hallaná ezeket kollega ur, mint Sz.-Pál a 7-ik égbe érezné magát. Elfeledve még azt is, hogy van koncert vagy egyáltalán anyagi dolog e világon. Nincs itt terem, hogy az egyházi zene történetét kifejtsem. Ennek egy külön dolgozatot kell szentelnem.

Kimondom azonban, hogy kétféle éneklés kergeti ki a fejlettebb lelkeletekből a buzgóságot: a koncert szerű „cifrázkodás“ és a lendület nélküli minden szótagjában egyenlően nyújtott és elnyújtott álmos éneklés. Mind a kettő a buzgó felemelkedésnek szárnyát szegi. Ez így van.

És nincs semmi más olyan eszköz, mint a vallásos ének és zene, még a legjelesebb predikátor se, amely olyan ellenállhatatlan hatalommal ragadná ekstázisba még a legfanyarabb lelket is mint az egyházi ének és zene. Lehet az gyülekezeti, még nagyobb hatállyal váltakozva gyülekezeti és műenkkari, lehet orgona vagy ahhoz színezésül menydörgő szerszám, csak mind-mind kimondhatatlan erővel ragadnak fel a legtisztább lelkiességbe, csak a dallam ne legyen cifra, profán, hanem egyszerű, mennyei hangzásu.

Átkozott legyen minden olyan törekvés, mely opera féle dallamokkal akar szórakoztatni.

És mit akarunk mi, ahol nem telik, a tizezrekbe kerülő s csak építészeti költségekkel?!!!, holott olcsóbb „mohos“ „patinás“ dolgok, amint majd kifogom fejteni. — szegényes architektura mellett is megragadják a lelket. Ahol aztán telik, ám áldozhatnak Isten dicsőségére a drágább architektúrára is, drágább építészettel is, de a vallásos műhatás szempontjából az nem okvetlenül szükséges.

Aztán azok a szegény építész-mérnökök! Hiszen azok csak az általunk megszabott határok között fejthetik ki a szépségetet s általán szaktudásukat. Az egyháztól várják a határok tágitását. De mi guzsba kötjük századok óta őket.

És hol van az megírva, hogy csak a sokba kerülő facadokkal, Gsimsekkel, oszlopok és oszlopfőkkel, előcsarnokkal, nagy toronnyal stb. pusztán kőműves munkákkal lehet kegyeletes műhatást, szimbolumokat kifejteni?

Hiszen éppen az a mi bajunk, hogy kitiltván templomainkból minden más, még amaz ősi s evangéliumi szellemmel nem ellenkező szimbólikus műkifejtést is, a sokkal többbe kerülő építészeti dolgokkal ösztönszerűleg pótolni óhajtjuk a hiányt. Hiszen egy szónoki vagy hangverseny terem, egy vásárcsarnok stb. is felépíthető hatalmas méretű és drága architektúrával és mégis hiányzik az a bizonyos valami, ami a lelket mélyén megragadja és valóban Isten házára emlékezteti.

Ha nem telik, legyen kevesebb az architektura s az így megtakarított összegnek csak egy harmadával eszközözlendő díszítés is sokkal felemelőbben pótol mindent.

Egy kegyeletesen díszített, felszerelt fatornyu templom bizony több hatást ér el, mint a rengeteg pénzbe kerülő, de bemeszelt architektúrai monsztrum

Hogy nem a szegénység és nem a puritanizmus, hanem a dac és elsatnyult durva érzék sok helyen a baj, (no meg egy kis általános tulzás is) az nagyon gyakori tapasztalati tényekkel bizonyítható.

Nincsenek-e tömeges számmal falvaink, ahol a libegő-lebbenő selyem stb. felveri jómódu „egykes“ népünket és piszkos, pókhálós a templom, az ócskaságtól

zöld, penészes, rongyos, (ilyet is láttam) a hétköznapi urasztali terítő, durva és festetlen a berendezés. És a tiszteletes urnak nem jut eszébe, hogy a selymes-bodros, jómódu népet oktassa, felvilágosítsa és ezen égbe kiáltó dohos sivárságot megszüntesse. Hát ez józan puritánság? Lesúlyedt érzéketlenség ez uraim! Ennek sivárságát persze nem veszi észre a bele nevelt paraszt gusztus. De hát az a világmiszió, az a népnevelés... minden tekintetben nem egyoldalulag!...

Sz. L.-én a sok jövedelemmel rendelkező és jómódu eklézsia nagy költséggel hatalmas tornyu, architekturás templomot épített. Paplaka modern, kifestve, vikszolva, szőnyegezve kenve, fenve. A templom? bemeszelve, szószek és karzatok paraszt kékre rítkító virágokkal bemazolva és az ur asztala? — a régi templomból megmaradt négy lábú valóságos konyhaasztal, jól látható profán asztalfiókkal, festeke lekopott az ócskaságtól, zöld terítője zsbivásárba se való. Kötzni kellene az ilyen indifferens vezetőt. — A nép hajlik, csak legyen a hajlításhoz egy kis jóakarát, izlés, meg egy kis tudás.

N. P.-én számításból tudom, feleslegbe ment csak 800 kor., mert nem nagy templom, az architekturai ráakások miatt. De mert nem volt ész és kegyeletes érzés és izlés 600 kor. különbség miatt durva kidolgozású és festesű szószek, a bemeszelt falazat stb. sajnáltatja le az egész alkotmányt. Ellenben egy második cifra tornyot és egy 3 ik harangot készülnek állítani, mert telik. — Kötzni kellene ezt a vezetést is.

T.-on gazdag és aldozatkész ref. báró lakik. Erszényét tiszteletes uram szabad rendelkezésére bocsátotta, csak „szépen“ renováltassa a templomot. Jaj!! ha nekem egy ilyen báróm lenne!... És a szentatya, a jambor téglával kireperáltatta, lemálteroltatta és bemeszeltette a templomot stb.

S.-án detto! egy gazdag ev. tisztartó akart aldozni a ref. templomra hogy „szép“ legyen. A szentatya durva, barna színre festette az összes asztalos berendezést és bemeszeltette a falazatot, arra már nem gondolt, hogy Nagypéntekre fekete szószeki urasztali leterítő legyen. Minek a stb. stb. B.-án a templomon levő irgalmatlan nagy kakas 60 kor.-ba, a csillag 300 kor.-ba, a 3-ik harang (Kisfaluba!) 500 kor.-ba került. A szószek téglából durván rakott boglya kemence.

Ajánlom a szentatyának a „Kristliche Kunstblat“-ot, hogy olvassa.

És ott, ahol 30 év óta nem fizetnek adót, jómódu a nép, az egyház, a pap, ott eltürik azt, hogy a szószek stb. míg egy jobb konyha butorzatának is alatta álljon kivitel tekintetében, ha még annyit aldoztak is máshová, hát istenes, kegyeletes dolog-e ez? Óh irtóztató profánság, korcs puritánság, elsatnyult szép érzék bizony ez!

Kell-e még több atyámfiak! Mit állatok nézven csak magatok elé!!! Mit gáncsoljátok hát a reformok sürgetőit! Miért koloncoljátok a haladás kerekét?! Álljatok elő legalább elfogadható indokkal, de nem ám az agyoncsépeltekkel!

* * *

Eltekintve attól, hogy — amint láttuk — a drága költségeket főleg az architektonikus alkotások okozták, tekintsük meg más szempontból a megtakarítási kérdést.

Ha absolut elvül állítanánk fel, hogy minden „felesleges“ (!) dolog árát közjótékony célra takarítsuk

meg, akkor aztán legyünk következetesek: ne csak az Ur Istennek és szent gyülekezeteinek dolgain és éppen a templomokon üssük el a port, hanem ugyanazon logikai vonalon és joggal menjünk végig egyéb egyházi, magán, társadalmi és országos életünk minden fázisain és a kérelhetlen logika szerint ugyanazon arányban vonjuk meg mindezekről és magunktól azokat az eddig nélkülözhetetlenül természetesnek talált formákat, tárgyakat, alkotásokat, amelyek tulmennek az éppen szükségesebbnek subtilis határain. Hangsúlyozom, az ugyanazon arányt! Akkor szobáinkban festetlen söt gyalulatlan konyha vagy pajta alkotmányoknak, rajtunk csalán szövetnek, asztalainkon még esperes és püspök látogatáskor is fatányérnak és fakupának stb. stb. kellene lenni. Mennyi közkinces megmaradna.

Ilyen képtelenségekre vezetne a szigorú arány. Ilyen képtelenség az az egyoldalú kultuszpuritánizmus is, amely oda konkludál, hogy a Diogenes hordója-felé terelje kultuszhelyünket s berendezésünket nem ó-katholikus, hanem cinikus „mohával“ és „patinával“ fedje be. Mi, akik valami nemesak szebből, hanem, hatásosabb és igazabbról is tudunk a 20-ik század méhéből előbukkantunk, öntudatra ébredtünk, kijózanodtunk és kérünk és ha kell erősen követelünk gyökeres reformokat abból az ősi mohából és patinából, ami élő és fejlődő képes a legmodernebb művészi fejlemények között is. Elavultá nem válik soha, mint a Diogenes hordója és a cinikusok karimás kalapja.

Hiszen nem vagyunk mi ama romlott genfiak s nem vagyunk mi annyira rakoncátlan, dözölő, Isten ellen kiáltó libertinusok!!! De nem vagyunk kötve az időszerű, lokális jellegű és végre is egy véges *tévedhető* ember által, akkor talán helyesen rákényszerített, egy-egy kis büntetéssel, no meg egy kis számúzetéssel egybe vasalt *zubbonyhoz* sem.

Semmi közünk az emberi eredetű hagyományokhoz. Ha már hagyományról van szó, inkább elfogadom a Jehovának, az Ur Jézusnak az apostoloknak és az apostoli atyáknak hagyományait, mert azok igazabbak, szebbek, jobbák és a legfejlettebb korban is megállják helyüket.

A pápasággá fajult szokás és dacolási nyögöt meg kell törnünk, szét kell szakítanunk, ha szakad is!!!...

Szemébe kell nevetnünk a szüklátóköri gunynak, szörnyülködéseknek. Le kell sajnálnunk azokat a kiskorú lelkeket, akik kevés önbecsüléssel és az önbizalommal folyton csak szepegeve és tájékozva Róma-felé tekintenek, ahelyett hogy Sz. Pál apostol bölcsességével, szabadságával és bátorságával csak előre tekintve az eke szarvára tennék kezüket. Az igazság köszívü, csak egy ideig türi a viszonylagosságokat, a szükségállapotokat. Emberfiának nem volt és nem is lesz arra joga kultusz tekintetében sem (most arról van szó!), hogy Farelként tabula rását „keféljen és csutakoljon“ sem arra, hogy bármilyen „lángésszel“ is, ha még „olyan“ jót is, de önkigondolással az üressé csutakolt táblára ráarakjon, mert így nem Rómának, hanem a történelmi fejlődésekben kialakult ker. anyaszentegyháznak szívébe vágatik az az irtó kés!... És mélyen megbántatik a helytartó Szentlélek!... Hanem emberfiának hatványozott lángésszel, híres méltósággal és igazsággal is csakis ahhoz volt, van és lesz joga, hogy „kikefélje, csutakolja“ a sérthetetlen ősi „moha és patina“ mellől az odakerült férges és mérges gombákat, értven ezt: *Mindeneket megpróbáljátok és ami jó azt megtartásatok!!!*

A tabula rasa oly képzelt jogos jogragadás, mely birtokosul és tekintélyül állítja önmagát az összessel szemben! . . .

És annyival is inkább káros, mert olyan mint a végzetes kockavetés: milliók tömege a más tekintetben való legnagyobb igazság mellett se lehet biztosíték az oly könnyen konzerválódó, rögzíthető s aztán már szinte reformálhatlan fanatikus egyoldalúság ellen.

Zárszó!

Kollegák, testvérek tudjátok-e mit?

Mától fogva bizonyítsuk be a világnak, hogy magasabb és mélyebb elvekből szegény, csupa predikáció a mi liturgiánk, fakó a mi kultuszunk. Alkossuk meg különös erőfeszítés végett a puritán egyesületet. Állítsuk substilis arányba magunkat és összes dolgainkat kultuszunkkal:

1. Csak meszelt szobákban lakunk.
2. Összes képeinket még reformátoraink, hazafi hőseink, püspökeink sőt elhalt szeretteink képeit is megvetjük és kidobáljuk.
3. Butoraink csak a legegyszerűbb, legolcsóbb vásári munkák lehetnek.
4. Feleségeinkről, leányainkról és magunkról letepjük az összes ékszereket és csak nickel órát hordunk a legolcsóbb fekete zsinórral.
5. Megvetünk minden felesleges formáságot: senki emberfia előtt, ha leghatalmasabb polcon ül is, meg nem hajlunk. Fő a benső tisztelet. Bárki legyen is vendégünk, ha mindjárt a püspök is, egyszerű csalán szövet lesz az abroszunk, a legolcsóbb cserépedényekkel stb.-vel terítettünk. Kivilágítást, zászlót, bandériumot, diadalkaput! de még zöld galyat, virágot is senkinek nem adunk. Bármily országos öröm vagy gyász alkalommal minden formaiasságot kereken megtagadunk. Elég a benső. A Rákócy, Thököly, Kossuth-féle nagy országos ünnepséget jegyzőkönyvileg utólagosan is feleslegesnek nyilvánítjuk, mert a benső kegyelet nem szorul külső jelvényezésre.
6. Minden erőnkkel azon működünk, hogy a művészetek vagy eltűnjenek a föld színéről, vagy maradjanak meg puritán tárgyaik mellett vagy a posványban, de a vallástól nevelést, dajkáltatást kérni ne merjenek.

7. Országos propagandát szervezünk, hogy művészi kivitelű építmények ne emeltessenek.

8. Megvizsgáljuk egy puritán küldöttségben, hogy a konvent épületében vagy termeiben van-e festett vagy faragott ékítmény: azt lesimíttatjuk, az egészet bemeszeltetjük. stb. stb.

Szóval hogy az Ur Istennek satisfactiot adjunk, először is magunkon, aztán a társadalmon és az országon verjük el puritán bottal a port.

És ha mindezeket különösen a magatokra vonatkozót el nem fogadjátok: nos hát akkor mit komédiázatok azzal a képzelt puritánsággal, amellyel éppen csak az Ur házát csutakoljátok?!!!

Ne ámítsuk tehát se magunkat, se a világot, ne konzerváljuk hát már tovább a jöhízemű ref. népet.

Ellenben mint Keresztelő Sz. János prédikáljunk és írjunk, egyletezzünk a hóbortos divat molochja, a rafinált erkölcsök, az émelygősen hizelgő, hajlongó formáságok ellen. Hirdessük a lelkiséget az igaz életet és adjunk az isteniszteletnek minél több szárnyakat, mindaddig, amíg 1., az azzal járó áldozatok erőnkkel arányban vannak, 2., és mindaddig, amíg kimutatható

hogy a lelket emelik és ha nem ellenkeznek az evangyéliommal. Egyedül az a józan álláspont.

Ki merne közülünk felesküdni arra, hogy a szentírásban minden bentfoglaltik? Ép tudomány és épe-szü theologus egy se! Elég ebből ennyi! . . .

Adjuk meg tehát magunknak a mi a magunké, a társadalomnak, az országnak ami az övék böles mér-séklettel, de adjuk meg ám az Ur Isten dolgainak is azt ami az övé! Inkább szorítsuk meg magunkat, a társadalmat stb., hogy az Ur Isten trónja elé annál inkább, hatványozott mértékben rakhassuk le átneme-sítve, megszentelve mindazokat a tehetségeket és kin-cseket, amelyeket ő ime tőlünk nem sajnált, nekünk bő-kezüleg ajándékozott.

Ime az Ur Jézus az isteni, a böles elfogadja amaz asszonynak drága kenetét, amivel az az asszony, hogy benső igaz lelkiességet fejezett ki, megpecsételte maga az Ur a tanítványok rendre utasításával és azzal az elvi jelentőségű kijelentéssel, hogy az a tény világ végeze-téig hirdettetik, ahol csak az evangyéliomot predikálják. Nem olyan kis jelentőségű dolog ez. Méltó effelett és sok ilyen fajta jézusi dolgok felett egy kicsit máskép-pen gondolkodni! Ahol van az Istennek Lelke, ott van a szabadság. Amen.

Földvárj Jenő.

Az egységes református népiskolai tanterv.

A tanterv egységesítése némely esetekben helyes és szükséges az oktatás bizonyos fokain. Amikor még református középiskolai tantervünk lényegesen különbözött az állami és más jellegű középiskolák tantervétől, nagyon kívánatos volt tantervünknek az állami tanterv-hez minél közelebb hozása, mert a tantárgyaknak osztályonkénti csoportosítása nagy különbségeket mutatott. Épen ezért megtörtént, hogy az egyik középiskolából másikba átlépő tanuló valamelyik tantárgyat egyszer sem tanult, míg másikat kétszer is tanult. Ezért volt az új revideált középiskolai tanterv megjelenése után helyesen hangoztatott jelszó, hogy református középiskolai tantervünket a tantárgyak csoportosításában lehetőleg közel kell hozni az állami tantervhez.

Azonban egészen más elbírálás alá esik a református konventnek 1909. évi 406. számú határozata, melyben a református népiskolai tanterv egységesítését tüzte ki célul s felhívta az egyetemes tanügyi bizottságot, hogy ez irányban az 1910. évi tavaszi konventre jelentést és javaslatot terjesszen.

Az elemi iskolai tanterv-egységesítés nem indokolt. Más eset van a középiskoláknál, ahol a tanulók intézet változtatása nagymérvű. A népiskoláknál a tanulók vándorlása kivételes. De ellenkezik a tanterv egységesítése az új állami népiskolai tantervnek szellemével is, már pedig alapjában véve mind a 8 protestáns egyházkerület ezt elfogadta, csak a helyi viszonyoknak megfelelő kisebb változtatásokat tett rajta. Nem is akar az új állami tanterv egységesíteni, sőt uta-

sítása több helyen világosan rámutat, hogy a helyi tanterv jogosultságát is elismeri. A VIII. lapon így szól: „Az utasítás számos helyen így hivatkozik a tanító kezdeményezésére, önálló paedagógiai tapintatára, tapasztalatára, a tanító művészetére, mely tulajdonság nélkül a leggondosabban készített tanterv és a legjobb utasítás sem érvényesülhet az életben.“

A tanterv tehát igen helyesen utal a tanító önálló ítéletére! Hogyis lehetne az osztatlan iskola tanítójának merev utasítást adni, amikor a helyi viszonyok sokféle és szabályba nem foglalható alakulása befolyásolja munkáját és teszi igen sokszor lehetetlenné a tanterv teljes végrehajtását. Már pedig a miniszteri utasítás szerint a népiskolák 70%-a osztatlan, de éppen ezért mondja az utasítás, hogy „az osztatlan népiskolában fokozott mértékben kell értékesíteni az utasítást, hogy annak szándékai megvalósíttassanak.“ És itt kiemeli az V—VI. osztály tényleges fentartását, mert a négy alsó osztályban összefüggő történeti, természetrajzi, természettani, egészségügyi és gazdasági tanítás nincs.

Erre mutat az utasításnak az a része is, mely indokolja, hogy miért nincs külön tanterv az osztatlan iskola számára. „Magától érthető azonban, — mondja az utasítás, — hogy az osztott és osztatlan iskola különböző viszonyait tekintve mégis szükséges, hogy a tantargyaknál az egyes osztályok tananyagából, az időhöz mérten, azt és annyit vegyünk fel, ami és amennyi mulhatatlanul szükséges a közös tanításcél megközelítéséhez, mert amit a kényelmesebb körülmények között elő osztott iskolák szelesebb határok között megszabbbmenő részletességgel dolgoznak fel, azt az osztatlan iskola csak lenyeges, legfontosabb részeiben és kivált gyakorlati irányban veszi dolgozás alá. Ebben az osztatlan iskola tanítójának legjobb vezetője, tanácsadója lesz az ő szakképzettsége, egyszerűsége, nemes buzgalma s helyes érzéke a tananyag részeinek fontosságára nézve.“ Sokat tehet a tanító munkájának megkönnyítésére a tantargyaknak az összevonásával és kapcsolásával az állandó részletes tanmenet készítése alkalmával. Emondja, hogy mint kapcsolódnak pl. az olvasás, írás tanításához más tárgyak, említi a földrajz, történet, természetrajz és gazdaságtan kapcsolatát stb.

Ime ezen utasítások egyenesen a tanító szakértelmére hivatkoznak, attól várják, hogy az egységes tanterv keretében meg tudják találni a tárgyak kapcsolása és egyszerűsítése által az összes szükséges ismeretek nyújtásának leghelyesebb módját. Még világosabban utal erre a 322. lapon: „Figyelemmel az iskola összes körülményeire, minden tantargynál a főbb, lényeges dolgok felismerésére és felvételére magának a tanítónak kell ügyelnie, hogy saját felelősségére és belátására támaszkodhassék. De amit a tananyag körében feldolgoz az iskola, az maradandó kincsévé váljék a tanulónak, vagyis a kevesebbet jól s az életre kihatólag tanulják meg.“

Egységesítés mellett mit akarunk a tanítónak „saját felelősségére“ és „belátására“ bizni. Az egységesítést elvégezte az állami tanterv, ami ezenkívül jogosult, az csak helyi tanterv készítése lehet, e tekintetben pedig a különböző viszonyok közt élő egyházkerületek találják meg a leghelyesebb utat. Így fogták ezt fel az egyes református és ág. evangélikus egyházkerületek is, amikor vagy egyszerűen elfogadták az állami tantervet és csak a vallástanítás tantervét dolgozták ki, vagy pedig az állami tantervet alkalmazták a helyi viszonyokhoz. A konvent egységesítő munkája tehát alig vezet egyébre, minthogy az állami tantervet másolja, míg a kerületek tantervei helyi módosításokat végezhetnek. Éppen a tanítóság hirdette a helyi tanterv jogosultságát, tehát a konvent azt az alapelvet huzhatná keresztül, amit az állami tanterv fentartott.

Csakis a vallástanítási tanterv jöhetne számításba az egységesítésnél. Azonban jelenleg ez is helytelen volna, mert nincs mit egységesíteni. Az egyes református egyházkerületek vallástanítási tantervei annyira elágazók, hogy az egységesítés teljesen önkényes lenne. A vallástanítás tekintetében még eddig nincs egységesen kialakult meggyőződés. Az egységesítés tehát a jövő fejlődésnek útját vágna. A különbözősége még most nagy szükség van. A vallástanítás tervének egységesítése csak akkor jöhetne számításba, amikor majd valami közmeggyőződés alakul ki e téren. De akkor meg létrejön az egységesítés, anélkül, hogy azt a konvent csinálná.

Maradjon tehát meg az egyházkerületek külön tanterve továbbra is, mert ez felel meg úgy az állami tanterv szellemének, melyet elfogadtunk, mint a református tanítók óhajának.

Figyelő.

Gyászos lapok protestáns egyházunk történetéből.

Dr. Dékányi Kálmán marosvásárhelyi ref. koll. tanár.

A XVII. század az alkotmányos és lelki szabadság igazi elnyomásának százada hazánk történetében, de leginkább az a protestánsokra nézve. Jó hogy elmulott s mégis nem árt feltárnunk e szomorú időkből minden kis falucskáknak, minden rövidke napnak történetét, hiszen annál inkább megnyugodva és vigasztalódva tekinthetünk magyar hazánk és protestáns egyházunk jövője elébe, hogy az az oly sokat üldözött, annyi vérrel, rabláncal üldözéssel sanyargatott kettős szabadság megedződve és erősödve került ki e gyászos idők vértanuságából.

I. Rákócy György szabadságharca az 1645. dec. 15-én Lincben megkötött békeséggel végett ért és a békeokmány a király aláírásával is megerősítést nyert. De ezzel még nem volt betejezve az alkotmányért és vallásszabadságért megindult küzdelem, mert a békepontok végrehajtása és megtartása a katolikus papság és főként Lippai esztergomi érsek akadémikuskodásai miatt

ujabb nehézségekbe ütközött. Utóbbi még azt is megakartá hiúsítani, hogy a király békeokmányában megígért országgyűlést összehívja. Ez azonban 1646. aug. 24-ére Pozsonyba mégis összejött és szept. 19-én a király személyes jelenlétében megkezdődtek a tárgyalások is. A gyűlés főcélját a linci béke törvénybeiktatását így is egészen október 22-ig tudták a katolikus rendek elhuzni, sőt ekkor is csak a királynak egyenes felszólítására történt ez meg s vált az országgyűlés V-ik törvénycikkévé.

A becikkelyezésnél újabb vitákra és összeütközésekre adott okot a linci békének azon pontja, mely az 1644-iki és azután zavarok ideje alatt elfoglalt templomok visszaadására vonatkozott. Még az országgyűlés előtt bizottságok küldettek ki, melyek kerületenként összeírták a történet vallásügyi erőszakoskodásokat ezeknek 1646. nov. 20-án, majd 1647. januárjában beadott jelentései szolgáltak alapul a tárgyalásoknak, melyeket aztán az 1647. jan. 17-én megerősített VI. és köv. törvénycikkben foglaltak össze.¹

Gömöri követ és jegyző Döry István is az egyik ilyen bizottságnak volt a tagja. Az ő feljegyzései, miket saját bevallása szerint a pozsonyi országgyűlésre készített és magyarból fordított tatinra, a Gróf Vay Ábrahám gyűjteményében (Berkesz) maradtak reánk.

A terjedelmes latin jelentés címe a következő: Antichristiana Transdanubianarum tam helveticae, quam (praesertim autem) augustanae confessionis ecclesiarum persecutio, apostasa Francisco Nadasdy persecutore, ab anno 1644, ad praesentem 1646. annum Christi continuata.

Tehát Nadasdy Ferenc a hőse ennek a panaszos irásnak, ez a gróf Nadasdy Vasmegeye főispánja, főkamaramester, majd országbíró volt. Korának legzadagabb embere. 1643-ban tért át a katolikus vallásra. Részt vett a Wesselényi összeesküvésben és emiatt 1671-ben kivégezték. Nagy Kalvinistasága mellett bizonyít, hogy a csepregi kollégiumnak ő volt a főpátrónusa, de áttérése után a legbuzgóbb katolikussá lett, aki igazi ostorává vált a birtokain élő protestánsoknak. Egyáltalában jelleme telve a legnagyobb ellentétekkel és még a korábban oly gyakori érthetetlen egyéniségek közt is megmagyarázhatatlan.

Döry följegyzései 12 folio oldalra terjednek és teljes objectivitással szólnak a különböző üldöztetésekről és kegyetlenkedésekről. Nehány so. nyi bevezetésben elmondja, hogy Nadasdy 1643. novembereben, Katalin napján, Csepregen a felsőtemplomban áttért katolikus vallásra. Ezután sorszáma szerint következnek e főúrnak erőszakosságai. Vasmegeyében Sárvaron történt, hogy Kis Bertalan lelkészt és Dunáninenni superintendenst, Sárfaluba üzette; innen is három hónap mulva tovább kellett mennie s elvették minden pénzét, ingó és ingatlan vagyonát, házat, a Nadasdy Páltól kapott pénzét és mindenét.

Ikervár, Senye, Ölves, Vámoszalád és Hegyfalu evangélikus lelkészeit is elkergette; betakarított és még le nem aratott gabonájuk felét a katolikus papoknak adatta.

Sopron megyében Musay György lövői és nemeskéri prédikátort s a Dunán-innei ágostai egyházak superintendensét parochiájából kiüzette és a Nadasdy Páltól kapott házába költöztette át mindenestől együtt.

¹ Szilágyi, A m. nemz. tört. VI. 500—510. — Dr. Zsilinszky M. A magyarhoni prot. egyh. tört. 198. sköy. A.—U. ö. A m. orszgy. vallásügyi tárgyalásai II. 501—518.

Midőn anyósa, egy tisztos kora, régi nemes asszony. Döry Margit meghalt, az oda került plébánus nem engedte a család régi temetkező helyére temettetni, úgy hogy Nemeskerre kellett a holttestet átszállíttatni.

S ez sem volt elég, hanem elvette Musaytól a tulajdon házat és 28 holdnyi földjét: mindent másoknak ajándékozott és a szegény lelkészt innen is elűzette. — Ugyanigy tett atyjának udvari papjával Zvonarits Istvánnal is, kinek nemesi udvarházát, jobbágyait, malmát, szántóföldjeit, szőlőjét foglalta el erőszakkal. Keresztur, Hidegség, Széplak, Söjtör, Endréd, Szentmiklós, Papod, Csenk, Peresztég, Kövesd, Lövő, Horpázt, Keresztyén, Ujkér, Bő, Kapunár, Bogyoszló, Szil, Pordán, Borbác, Beled, Keczel, Csepreg, Röt, Lőka falukból a lelkészeket szolgálival kergette el és mindenik jövedelmének felerészét lefoglaltatta.

A felsoroltaknál még nagyobb lelkületlenséget tanúsított az alábbi esetekben.

Lethenyi István a csepregi felsőtemplomnak volt a papja és a szomszédos egyházközségek seniora. Vele úgy bánt el Ferenczy Péter nevű megbízottja által, mint Kis Bertalannal. Nyolc napi határidőt adott neki. Ennek leteltével elvette saját pénzén vett szőlőjét és a csepregi iskolának adta, elvette összes bevetett szántóföldjeit és őt magát elmozdította állásából. Szentmáty Mátys nevű katolikus pap aratta le aztán vetéseit és bitorolta birtokocskáját. Ugyancsak Csepreg városában az alsőtemplom lelkésze Gödi Imre alig tudott megmenekülni az elfogatástól: a győri püspöki börtönbe akarták megkötözve elküldeni. Sibrik István bozsoki kastélyába menekült a szegény üldözött, de még itt is mindegyre odalopóztak a kastély alá üldözői és puskalövésekkel ijesztgették a menekültet.

A lenkei német paróchiában Nadasdy embere Beleznyai István botokkal támadt a papra és erősen megverette, mielőtt kiüzte onnan. Ferrarius András székelyi prédikátor ellen majdnem száz fegyveres hajdu vonult ki Székely István és Stanji Péter vezetése alatt, így üzték el őt is.

Söjtörön Blaskovits György volt a pap. Szürkület idején rárontott Hapocy Márton hajduival a parochiára, elfogták és mint valami gonosztevőt vitték Blaskovitsot a Kereszturi várba, hol Nadasdy fogadta őt durva szavakkal. Ezután bilincsekbe verték és két szerzetes elvitte az ujhelyi klostomba. Itt a barátok több mint négy hónapig hagyták sötét börtönében étlen szomjan szenvedni. Innen ugyan elmenekült, de most is idegen földön bujdosik üldözői elől.

Elégge jellemző Nadasdyt az az eset is, hogy Török János özvegye bérbe akarta venni tőle Bogyoszlót. De a mikor a grófnak tudomására hozták, hogy a nemesasszony vissza akarja hozatni az elűzött Descloits István prédikátort, a bérösszeget avval az izenettel küldte vissza, ha birtokára hozatja a papot-orrát, ajakát levágatja. — S a mikor a kereszturiak 1646-ban Szent-Márkus ünnepén nem akartak a körmenetbe beállni, a bírót elfogadta és az embereket megbírságotlatta. Ugyanebben az évben április 30-án, mikor közeledett az országgyűlés ideje, összes birtokairól Kereszturra hívatta a bírót és esküdteket; egymásután a győri püspök, Meszlényi Benedek vasmegeyi alispán és Szántóházy József szolgabíró elé vezettette őket. Itt ütleggel, börtönnel és halállal fenyegetve őket, kérdezte tőlük, hogy kit akarnak inkább lekipásztornak a katolikust vagy a kalvinista papot. Ezek meglévén ijjedve, azt felelték: amint az uraságnak tetszik. Az ikervári és

csapodi bíró azonban mikor rájok került a sor azt mondták hogy inkább evangélikus prédikátort akarnak és megvárják, hogy az országgyűlés mit határoz a vallásszabadságról. Erre Beleznai István és Kövér Ferenc a Nádasdy titkára, lefogatta a többiekkel és úgy megverette őket, hogy a csapodi bírót úgy kellett hazaszállítani és néhány hétig, nyomta az ágyat míg sebei begyógyultak.

(Folyt. köv.)

I R O D A L O M.

Kisebb dolgozatok a magyar prot. tört. köréből.

Irta Zoványi Jenő Sárospatak 1910. Ára 5 K. 50 fill.

„*Melius Péternek néhány ismeretlen munkája*“ (69—71. l.); Melius fenmaradt munkáinak egyes nyilatkozataiból kimutatja, hogy néhány olyan könyve is jelent meg ennek, amelyek ma egyáltalában nem ismeretesek s a könyvészeti kimutatásokban se fordulnak elő.

„*A debreceni hitviták*“ (72—82. l.); a 16. század hatvanas éveinek második felében a szentháromság vallók és davidisták közt tartott hitviták történetéhez szolgáltat fontos adatokat. Az egykoru zsinati meghívók és rájok adott válaszok, valamint a disputációkon tett nyilatkozatok alapján, az ellenkező vagy eltérő nézetek részletes cáfolata mellett kétségtelenné teszi, hogy Debrecenben is volt kétszer hitvita, még pedig először 1568. februárjában, másodszer 1569. össze-felé. Valószínű, hogy mind a kettőn jelen volt Dávid Ferenc is, s összefügg az egyikkel a „*Debreceni Disputatio*“ vagy „*Válaszuti Komédia*“ cím alatt ismert unitárius czélfatu es szellemű egykoru satyrikus színmű. A 78. lap közepe táján azonban 1568. dec. bizonyosan sajtóhiba 1567. dec. helyett.

„*Egy s más a Kulcsár György életéről és műveiről*“ (83—89. l.); egy a 16. század eme nevezetes egyházi írójának postilláiról megjelent ismertetés adatait igazítja helyre és pótolja ki, de egyúttal megállapítja Varga Lajossal szemben, hogy Kulcsár nem volt református, hanem még az egységes protestantizmusnak volt híve. Végül részletesen ismerteti ugyanannak egyik munkáját.

„*A csalóköz-mátyusföldi református egyházkerület keletkezése*“ (90—96. l.); egy 16. századbeli katolikus író latin műve alapján a nevezett egyházkerület Libolti Demeter után következő püspökének, Dobronoki Miklósnak lutheránusból reformátussá válására és az egyházkerület első ref. zsinatainak történetére nézve ismertet fontos adatokat, melyeket előbb figyelmen kívül hagytak történetíróink.

„*Mikor voltak Magyarországon legkevésbéen a katolikus nemesek.*“? (97—100. l.); válaszul e kérdésre Tóth Ferencznek és Varga Lajosnak az állításával szemben összevetések és az eredeti kutfő segítségével hitelesen megállapítja, hogy a 16. század végső éveiben érte el számszerinti tetőpontját a magyar protestáns egyház.

„*Derecskei Ambrus*“ (101—115. l.); a jeles nagyváradi esperes-lelkész kimerítő életrajzát foglalja magában, részletesen ismertetvén még a nagyváradi ref. egyháznak az ő idejéből igen érdekes viszontagságait és Derecskeinek egyetlent, de nagy művét. Mellékesen közvetlen adatból igazolja Tóth Ferencnek a Károlyi

Péter püspök születési évére vonatkozó s néhol kétségbe vont állítását, ugyszintén rámutat Jakab Eleknek is egy téves állítására s majdnem egész pontossággal megállapítja a Beregszászi Péter halálának időpontját.

„*A sárosi ref. egyházmegyének egy ismeretlen esperese*“ (116—119. l.); egy jó részben elfelejtett egyházmegye egyik sehol elő nem forduló esperesének, a különben irodalmi téren érdemeket szerzett Tolnai Balog Jánosnak az emlékét eleveníti fel egy műve alapján, megállapítva egyúttal azt is, hogy egy másik, eddig kétes szerzőjü munka szintén tőle való.

„*Independens volt-e Szilvasujfalvi?*“ (120—123. l.); erre a kérdésre a közkeletü vélekedés ellenében a közvetlen kutfők nyomán nemmel felel, bebizonyítvány, hogy Szilvasujfalvi csupán a püspöki hivatal eltörlésére törekedett a tiszáninneri egyházi igazgatást akarta életbe léptetni Tiszántul is.

„*A heidelbergi káté hivatalos befogadása Magyarországon*“ (124—127. l.); szintén a történetiróktól általánosan hirdetett helytelen állítással szemben azt bizonyítja be eredeti hiteles adatokból, hogy a heidelbergi káté nagynehezen és jósokára tudott a magyar ref. egyházban szimbólikus tekintélyre vergődni, tankönyvül való bevétele pedig épen lassan haladt előre.

„*Ki volt a Szathmári Baka Péter irodalmi ellenfele?*“ (128—131 l.); azt a kérdést tisztázza magokból az illető irodalmi termékekből, hogy ezzel a holland egyetemeken tanuló magyar lelkészjelöltből nem kisebb ember, mint a nagyhirü groningeni egyetemi tanár: Maresius Sámuel ereszkedett polémiába, habár álnév alatt is.

(Folyt. köv.)

A gyermekek nemi felvilágosítása.

Irta Komlócsy István.

Modern thema, modern tudományos feldolgozással, de tisztult erkölcsi felfogással. Három részben kifejti a cimbéli kérdés minden részletét. A kérdés mibenlétének tisztázása után a felvilágosító törekvések irányzatait ismerteti s betekintést enged abba a szabatoságba, melylyel a természetrajzi és anatómiai igazságok leírásával és szemléltetésével letörlik a gyermekarcok hamvas pirulasát, de nem mentik meg lelki és testi tisztaságát. Szerző szerint a pusztá felvilágosítás a legjobb is, elégtelen az érzékiség feldámadó ingerei ellen. A faji ösztön legerősebb ösztöneinek egyike, melynek tévelygése ellen nem a tudás, hanem az akarat, magának az ösztönnek befolyásolása emel korlátokat. Erre a nevelés segít. A nemi életre is nevelni kell a gyermeket, hogy az később is „mindig“ erős erkölcsös lehessen. Erről szól a II-ik rész. Ki vezessen, mikor kezdődjön a nevelés, a vágy, tudás és az akarat szerepe, a szeméremezés és a test egészséges nevelése a serdülés kora és veszélyei, az atyaság kérdése mind sorra jönnek. Csak azután, hogy meghatározta helyét, az általános nevelésben jön tárgyalásra a szoros értelemben vett felvilágosítás. Szükséges, de részletesköz, kétélü fegyver, mellyel csinján kell bánni. A felvilágosítás célja nem tudós belátás az élet nagy vegykamrájába, hanem

a gyermek erkölcsi védelme. Azért csak azt oly módon közlünk vele, ami természetes tudásvágyat kielégíti s mert megértheti, nem izgatja. Példát nyújt s utat mutat rája a gyakorlati élet követelményei s mélyes lélektani megfigyelések alapján. Könnyed élvezetes írásmódja a legvonzóbb erkölcsi részleteket is érdekessé teszi. Megrendelhető a szerzőnél (Komócsy István szem. alkormányzó Pécs. Szeminarium) Ára 2 kor.

A püspöktől.

Nagytiszteletű Esperes ur!

A 364—1909. számú egyházkerületi határozatra hivatkozással kérem Nagytiszteletet, hogy az egyházmegyéjében szolgáló segédlelkészeket már most figyelembe véve méltóztassék, hogy a folyó év őszén a lelkész-képesítő vizsgálatok az első (elméleti) és a második (gyakorlati) külön-külön időben tartatnak meg.

Az első szeptember hónap első felében, a második szeptember végén vagy október elején.

A vizsgálatok pontos idejéről későbbben kibocsátandó körlevélben fogok intézkedni.

Teljes tisztelettel vagyok
Debreczen, 1910. február 15.

dr. Eröss Lajos
püspök.

A nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi miniszter ur f. évi február 3-ról 8011—1910. sz. a. a következő köriratot küldötte hozzám:

„Az utóbbi években a hazai tanintézetek ifjúsága mind nagyobb és nagyobb számban keresi fel Fiumét, mikor egyútmely tanintézet Zágrábot is utba ejti, hogy az ifjúság tanáraik vezetésével a horvát viszonyokat, társadalmi és kulturális intézményeket tanulmányozza.

Megtörtént azonban, hogy egyes magyar tanintézetek Zágrábra érkeztek és megfelelő lakást, ellátást nem kaptak, alkalmas kalauzok pedig egyáltalán nem álltak rendelkezésre, ami által a költség és fáradság hiába valónak bizonyult, vagy legalább nem hozták meg azt az eredményt, a mire a tanulni vágyó ifjúságnak szüksége van.

Ezeket szem előtt tartva, felkérem a Főhatóságot, sziveskedjék közölni a főhatósága alatt álló intézetekkel, hogy amennyiben tanulmányi kirándulást tennének akár Zágrábra, akár Zágrábon keresztül, úgy, hogy ott utjokat megszakitják, lépjenek érintkezésbe a „Zágrábi Magyar Társaskör“ elnökségével, mely a szükséges utmutatásokkal készséggel szolgál, s gondoskodik arról, hogy a tanulók utja tanulságos, olcsó és kellemes legyen, továbbá, hogy horvát viszonyokban teljesen jártas, magyarul tudó, Zágrábot ismerő kalauzok díjtalanul álljanak rendelkezésre.

Miről a Tekintetes igazgató urakat értesítve tisztelettel vagyok

Debreczen, 1910. február 17.

dr. Eröss Lajos
püspök.

Kivonat a tiszántuli református egyházkerület 1909. évi november hó 23—25. napjain Debreczenben tartott közgyűlése jegyzőkönyvéből.

480. szám.

(Az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság jegyzőkönyve.)

A vallás és közoktatásügyi miniszter ur a tanfelügyelőkhöz intézett és Föt. Püspök urhoz is megküldött f. évi 78395. sz. rendeletében a népiskolai intézetek tanulóinak erkölcsi érületét és gondozásmódját kívánván sikeresebben nevelni, a szó legszorosabb és legnemesebb értelmében vett népnevelői hivatás teljesítésére hívja fel a népoktatási intézetek tanítóit. Kéri Föt. Püspök urat, hogy saját hivatáskörében támogassa a tanketeles gyermekek erkölcsi nevelése érdekeiben tett intézkedéseit.

A népiskolai tanügyi bizottság a főtiszteletű Egyházkerületi közgyűlés útján felhívni kívánja az esperes urak figyelmét arra, hogy hatáskörükben kövessenek el mindent a vallás és közoktatásügyi miniszter ur fontos rendeletének támogatása végett.

A legnemesebb célú miniszteri rendeletet a bizottság javaslata értelmében espereseink figyelmébe ajánlja közgyűlésünk a püspöki hivatal útján.

Kiadtam Debreczen, 1910. február 14.

dr. Eröss Lajos
püspök.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Debreceni Patronazs-Egyesület az egyházi és világi vezetők lelkes felhívása folytán f. hó 24-én d. u. 5 órakor tartotta alakuló gyűlését a városháza tanácstermében.** Ott láttuk föt. püspök urat, Kulin Imre törvénytudó elnököt, Kovács József polgármestert, egyházi és világi életünk kiválóságait és diszes hölgykoszorút. A Patronazs-Egyesület célja társadalmi segítséget nyújtani a züllött gyermekek megjavításáról szóló humanitarius törvény megvalósításához és a gyermekbiróságok működéséhez, mint dr. Horváth Endre, országos szövetségi titkár kifejtette s valóságos könnyek csillogtak a szemekben, amikor Gáthy Bálint királyi ügyész megragadóan lelkes szavakban rajzolta azt a cselekedni kész szeretetet, mely egyedül lesz képes megmenteni a társadalmat. Csodálatos, hogy az Idvezítő kétezer esztendővel ezelőtt hirdette: a bűnöst nem eltaposni, hanem felemelni kell, ott kell felkeresni a nyomort, ahol azt találjuk, minden emberi léleknek mérhetetlen nagy értéke van. Hozzá kell vinni a kis gyermekeket . . . és ime 20. századnak kellett letűnni, hogy ezeket az egyszerű igazságokat megértse az emberiség. A XX-ik században jutott odáig a humanismus szelleme, hogy „a bíró nem csak büntetni, hanem apai szeretettel javítani is“ hivatva van, hogy azoknak dicsősége, kik a társadalomban az emberszeretet munkájának gyakorlására tömörülnek, vetekedik a Caenor dicsőségével, „mert a Caenorok dicsősége milliók elnyomásán, ezek vére hullásán épült fel, a patronazs-egyesületek dicsőségét pedig sok ezer megmentett gyermeknek boldogságtól, sugárzó szemei hirdetik.“ A kulturtörténeti fejlődésre vetett csak egyetlen ilyen pillantás micsoda kolossális magasságban tünteti fel előttünk azt, kit mi az emberiség Megváltójának nevezünk. A szép beszédek meghallgatása után a közgyűlés Gáthy Bálint indítványára kimondta, hogy patronazs-egyesületté alakul s egy előkészítő bizottság

tagjaiul kijelölte: Kulm Imre elnöklete alatt Eröss Lajos ref. püspököt, Gróh Ferenc r. k. apátplébánost, Materny Lajos ev. esperest, Csiky Lajost theol. tanárt, Dr. Tóth Lajost, Kovács József polgármestert, Acél Géza főmérnököt, Dr. Kenézy Gyula és Balkányi Miklós orvosokat. A szép kezdet után következnek áldásteljes működés.

— **Főiskolai internátus.** A régi kálvinista iskolák azért neveztek kollégiumoknak, mert a népiskolai tanfolyamtól fel az akadémiai kurzusokig minden intézet együtt volt bennök. Azonkívül a diákság is külön önálló szervezettel bírt ezekben a hatalmas tanügyi köztársaságokban, az „amplissima coetus“-okban, amelyeknek főjellemben volt még az együttélés, a bentlakás, az internátus. Az idők folyamán a kollégiumokban képviselt tanintézetek teljesen különváltak, a diákság testületi szervezete megszűnt és az egyes diák-egyesületek autonómiájává alakult át. A régi bentlakási intézmény is újra szervezésre és átalakításra vár. Ami megmaradt a régi világból, az nem felel meg a jogos követelményeknek többé s ime ez az oka, hogy a katolikusok példája után, akik Budapesten két hatalmas nagy internátust emeltek, a kálvinisták is mozdogni kezdtek és Sárospatakon M.-Szigeten már a cselekvés terére is léptek. Debrecen sem maradhat el, nem engedi ezt a mult, mely diésőségével előbbre sarkal, követeli ezt a jelen, mely a modern internátus felépítését sürögösen követeli és parancsolja ezt a jövő, és abban a debreceni egyetem érdeke, melynek ez egyik feltétele. Akadémiai hallgatók számára 48 bentlakási hely volt még 10 évvel ezelőtt. A hivatalos helyiségek, tantermek miatt azonban ezek is nagyjából kiszorultak az iskolából. Nagy ideje volt a főiskolai internátus újraszervezésével nálunk is foglalkozni. Ez történt akkor, midőn dr. Jaszi Viktor ez ügyet felkarolta; tanári karban, kerületen, sajtóban színrehozta, úgyhogy végre a Főiskolai Gazdasági Tanács tervet készíthetett és a kivitel terére is léphetett vele. Ebben a helyzetben történt, hogy a különböző karok Debrecen város polgármestere és tanácsa útján a nemes város pártfogását kérhették valahára a főiskolai internátus megvalósítására. Kovács József polgármester előzékenyen válaszolt a kérelemre, reméljük, hogy a közgyűlés hagyományos jóakarata és tapasztalt bőkezűsége ezuttal sem fog cserben hagyni minket. A főiskola elsőrangú debreceni ügy és a főiskola emelése igazi városi érdek.

— **A Kálvin szövetség.** Ismét életjelt adott magáról ez a nagynevet viselő egyháztársadalmi egyesület. Febr. 22-én sikerült felolvasó gyűlést tartott Budapesten a megyeháza dísztermében. A szövetség titkára joggal mutatott rá az eddigi sikerekre és a munkába vett vállalkozásokra. Nem is akarjuk ezek érdemét kicsinyíteni, de ismételten rá kell mutatnunk, hogy ez a siker csak látszólagosan jelenti a mi egyházi társadalmi szervezetünk és dolgunk erősödését. A Kálvin-szövetség meg nőtt, de elnyelte az Erdélyi egyházkerületi értekezletet. A Kálvin szövetség dolgozik, de tulajdonképpen a többi egyesületek dolgait végzi és azok mezején arat. Ezt sem gáncsként mondjuk, hanem azért, mert elegendőnek tartanánk, ha kevesebbet markolna vagy diák és munkasothonok ügyével foglalkoznék egyedül vagy különösen a cselekedés megoldásával. A külföldön tanuló magyar ifjak ösztöndíj alapjára is más helyről várnánk a kezdeményezéseket. De ha mindezekkel a dolgokkal nincs, aki foglalkozzék, jobb ha legalább a

Kálvin-szövetség gondjukat felveszi. Felhívja rájuk a mi köreink figyelmét és ez is valami. Az estének különben a fénypontja a Bokor József felolvasása és a Lampérth Géza versei voltak. Bokor igen érdekes témát fejtegetett, azt, hogy a magyar protestantizmus itt e házában nemcsak az alkotmányos szabadság, hanem a keresztyénség palladiuma és így a kath. egyháznak is javára válik. A felolvasást fényes közönség hallgatta végig.

— **Kérelem.** Mire e sorok napvilágot látnak, minden lelkészársam kézhez veszi a mártonfalvai szegény és kicsiny egyház „Esdő szózat“-át. Nagyon kérem lelkészársaimat méltóztassanak idejükből néhány percet annak olvasására szentelni. Amelyek abban megvannak írva, mind igazak és ámmenek. Itt élünk mi, a kálvinista Róma szomszédságában szegénységgel, igen sok megpróbáltatással küzdve. De ez nem elég. Gör. kath. vagy amint itt nevezik, — orosz lakótársaink egyre, másra igyekeznek beházasodni hiveink sorába és csak egy kevés felrettekintés, már a ref. hajlékokban is száll nem is a magyar, hanem az orosz tömjén füstje. Mindegyik egyház, — ref. róm. kath. gör. kath. — tör. küzd előre és a melyik nagyobb lépést tud tenni, azé lesz egész vonalon a győzelem. Ezért, — meg az „Esdő szózat“-ban elmondottakért fordulunk mi lelkészársaim útján a testvér gyülekezetekhez. Tőlük függ, rajtuk áll, hogy mi tegyük az első, a nagy, a döntő lépést, hogy a vezető győzelem is a miénk legyen. Itt, hol a kétféle kath. felekezet minden sikerét az élettelen külsőségekre alapítja: nekünk is kötelességünk a mártonfalvai hiveknek megadni a ref. egyháznak egyetlen, de nem élettelen külsőséget, a tornyot, mivel egytől-egyig szegény hiveink azt magoktól soha fel nem építhetik. Nem egy egyházzról, de a ref. hiveknek nemzetiségi vidéken való megtartásáról van szó. E célra a legszegényebb egyház is adhat legalább 1 koronát s akkor ügyünk mentve lesz és a győzelem a miénk marad. Ha mégis a körülmények folytán lenne oly egyház, hol „Esdő szózat“-unk kiáltó szónak maradna a pusztában: onnan is kérem mihez tartás végett „Esdő szózat“-unknak szíves visszaküldését. Istennek ad, aki ad. „Esdő szózat“-unkat még egyszer lelkészársaim szeretetébe és munkás jószágába ajánlva, — megkezdett munkánknak sikeres eredményét Istenben bizó hittel várva, vagyok Krisztusban való szerető testvér szolgatársuk: Mártonfalva, (Szabolcs m.) Ajtay Jenő ref. lelkész.

— **A békési papválasztás.** Békési lelkész dr. Márk Ferenc okányi lelkész választatott meg. A választásról a „Békésmegyei Függelenség“ a következőket írja: a „Vincze Ödön elhalálása folytán megüresedett lelkési állás betöltésére most került csak rá a sor, mert az első választást szabálytalanságok miatt megsemmisítették. A lelkési állásra, mint már azt annak idején megírtuk, igen sokan jelentették be pályázatukat. A közteskedés már a választás lezajlása előtt jóval megkezdődött s a református hívek nyugalma sokat zavarta. A pártok dr. Márk Ferenc okányi lelkész és Enyedi Sándor gyulai esperességi titkár megválasztása érdekében vették fel egymással leginkább a harcot, de ezenkívül még négy pályázó lelkésznek is akadt kisebb pártja. Dr. Márk Ferenc megválasztása azonban biztosra vehető volt. A választás vasárnap délelőtt 10 órakor kezdődött meg. A szavazatokat két bizottság szedte. Választási elnökök voltak: Nagy Károly (makói lelkész) és dr. Baksa Lajos. A választás megkezdése alkalm.

val egész délig Márk Ferenc és Enyedi Sándor választói egyforma számmal járultak a választási urnához úgy, hogy a szavazatok száma nagyon egyforma volt. Délben a szavazatok száma így oszlott meg: Dr. Márk Ferenc 159, Enyedi Sándor 132, Keresztész Károly 15, Mózes István 1, Kovács Sándor 32, Elek István 9. A választási harc a délutáni órákban egyre hevesebb lett. Dr. Márk Ferenc délután 5 óra tájban erősen vezetett. A többi jelöltekre is sűrűbben adták le a szavazatokat úgy, hogy az Enyedi-párt ezentul csak arra tippelt, hogy dr. Márk Ferencnek abszolút szótöbbséggel leendő megválasztását megakadályozza. S ez a törekvés kezdetben úgy látszott, hogy sikerül is. Nyolc óra tájban még dr. Márknak nem volt meg az abszolútöbbsége. Nyolc óra után azután egy nagyobb csapat Márk párti választó adta le a szavazatot, s azontul már a választók igen gyéren szavaztak. Kilenc óra tájban mind a két elnök a zárórát 10 órára tűzte ki. Ekkor a szavazatok számát számolták össze s az eredményt este 11 óra tájban hirdették ki. Dr. Márk Ferenc 991, Enyedi Sándor 658, Kovács Sándor 90, Keresztész Károly 26, Elek István 36, Mózes István 22. Így békési református lelkésszé dr. Márk Ferencet választották meg 159 abszolút szótöbbséggel. Dr. Márk Ferencben kiváló papot nyert a békési ref. egyház, kinek érdemeit kerülete is elismerte, midőn kerületi tanácsbíróvá választotta. — Márk igen képzett, tudományos ember, a filozófia doktora; hatalmas irodalmi munkássága van; mint a „Protestáns Szemlének” egyik munkása, számos értékes szakdolgozattal gyarapította a protestáns egyházi irodalmat. Az új békési lelkész azonban nemcsak tudós, hanem kiváló egyházszerző és kormányzó is, kinek áldásos működése meglátszik volt egyházán. Azonkívül egyházi szónoklatai is kedvelték és széleskörben ismertté tették nevét; a reformátusok legjobb szónokai közé tartozik. Ha az elmondottakhoz hozzávesszük még, hogy puritán, egyenes jellem s békészerető férfi, a legnagyobb megnyugvással fogadhatjuk Békésre való megválasztását s remélhetjük, hogy kész örömmel fog hozzájárulni a békési sokat hánytorgatott állapotok orvoslásához. Eddig van a „Békésmegyei Függetlenség” tudósítása, melynek eredményeképp dr. Márk Ferencet, a megválasztott békési papot a magunk részéről is üdvözljük és egyben azon reménységünknek adunk kifejezést, hogy az ő közreműködésével is, de kölesönös egyetértéssel és jóakarattal a békési egyházban jelentkező bajok is rendre meg orvosoltatnak és e nagy egyház békeje, melyet a választás most erősen megbolygatott, lassanként ismét helyre álland. Megvagyunk győződve arról, hogy ez semmiképpen sem fog Márk Ferencen mulni, de erre nézve kívánatos, hogy a kisebbségben maradt felek és különösen azok vezetői és tagjai meg, ami rajtuk áll. Barátunk Péter, barátunk Pál, de édes anyánk az egyház és a haza, ezek üdvé az egyetértésből sarjad. Ezt az igazságot ajánljuk most a békésiek figyelmébe és szerencsét kívánunk nekik.

— **Verekedések baptista templomokban.** Röviden szólottunk már arról, hogy a szélső prot. felekezetek Apponyi bukása óta rendre megmozdulnak és a nemzetiségi vidékeken gyülekezeti életünkben ismét jelentkeznek. Ugylátszik, ez a mozgolódás mindenütt bizonyos visszahatást okozott és a legszélsebb vallásos és felekezeti irány kiváltotta a legszélsebb vallástalanság vagy felekezeti túlzás megnyilatkozásait is. Ezekhez a jelenségekhez kell sorolnunk a békésgyulai és böszörményi verekedéseket, de ide kell vonnunk az érmelléken Szentjónon lejátszódott botránjakat is. Gyulán a

szocialista agitátort verték össze duhaj legények és Szentjónon? Az elégedetlen baptisták inzultálják Szabó Sándor baptista előjárót és Lakatos Sándor vezetése alatt kártyáznak, pipáznak és dalolnak a baptista imaházban. Így írja ezt a Népszava és pedig meglehetősen kárörvendéssel írja, amit felettebb rosszul teszen, mert épen az új, tényeken alapuló, a tudományos haladással indokoló socialismusnak kellene legjobban megróni a mivelletlenséget, a duhajkodást nemcsak a közhelyeken, de még a magánéletben is.

— **Az egységes és gyors protestáns hirszolgalat és az egyházi testületek ssját érdekében is tisztelettel felkérem a nt. Esperes és lelkészurakat, hogy a sajtó részére szánt és érdemes minden hirdásaikkal a protestáns központi sajtóirodához (Budapest, VIII., Pálutca 6. Telefon: 162—38.) fordulni sziveskedjenek. A sajtóiroda ezeket a híreket átvételük után és érdekeségük, illetve fontosságuk szerint rögtön a napi és egyházi lapokhoz továbbítja. E közlésekért a sajtóiroda semmit sem számít fel. Budapest, 1910. február 23. Ifju Lukács Gyula, a Protestáns Központi Sajtóiroda főnöke.**

— **A püspöki jelentés és körlevelek hatása.** A hajduszoboszlói fényes és nagy gyülekezetben jótékony hatást és felbuzdulást okozott főtiszt. püspök ur ama felhívása, hogy felekezeti iskoláinkat a végsőkig tartsuk meg, tanítóink fizetését pedig tegyük egyenlővé lehetőleg az állami tanítókéval. Mult évben a presbyterium megtárgalta az iskolák rendezését és szaporítását. Erre a városi hatóság Halász miniszteri tanácsos közbejöttével 6 új állami iskola felállítását vette tervbe. Most azonban püspök ur felhívása folytán a presbyterium felbuzdult és egy bizottságot küldött ki, hogy tegyen számítást a meglevő tantermek törvényszerű átalakítására és a szükséges új iskolák felépítési költségeire. A bizottság el is készült már Békéty Lajos lelkész, egyh. tanácsi és isk. széki elnök vezetése mellett munkalátával s alapos számítást tett mindenekre. Nagyon természetesen: hogy csak külső segítséggel hajtható végre e nagyszabású terv. A konvent adósegélyügyi bizottságától függ most már, hogy a kérendő segítség megadásával Hajduszoboszlón felekezeti iskoláinkat megmentse. Ha az adósegély-bizottság ridegen elzárkózik az egyház jogos kérelmétől, amint azt már régen tervezik nálunk, az iskolákat feladják s azok mind az állam karjaiba mennek. A tanítók fizetése is korszerűen rendezve lesz és az államiakéval egyenlő színvonalra emeltetik az ingyen iskoláztatási alap terhére. A számítások itt is megtettek. Bor János.

— **Vallásos estély a vidéken.** Mit tehet a lelkes fiatal erő, megmutatta Kovács Gyula s. lelkész a kis szatmármegyei Kakszentmártonban. F. hó 20-án folyt le ott a 8-ik ref. vallásos estély nagyszámu közönség részvételével. Az estély fényes sikerét mutatja az is, hogy ez alkalommal közadakozás útján 13 K 94 fillér gyűlt a perselybe, mely összeg az egyházi énekkar javára fordítottatik, a harmónium beszerzési költségeinek fedezésére. Ilyen módon kellene a Vallásegénylőségi Szövetség megalakítása körül is eljárni. Minden helyen, ahol egyházaink vannak szervezni kellett volna már az O. V. E. Sz. fiókjait és egyesíteni a liberalis magyarság erejét.

— **Domahidy Elemér.** Az új rendszer, mely most, az országban bontogatja szárnyait, nagy változást hozott közéletünkben is. A közszereplés teréről letűnt egy pár neves emberünk és viszont mások ismét nagy

megbízásokat nyertek, amint ezt a hivatalos lapban megjelent kinevezések bizonyítják. Ez utóbbiak között bennünket legközelebb Domahidy Elemérnek, a nagykarolyi egyházmegye gondnokának a neve érdekkel, aki, mint a hivatalos lapban olvastuk, Debrecen város és Hajdumegye főispánjává neveztetett ki. Domahidy Elemér, noha csak rövid ideig már viselte e méltóságot a Fehérvár-kormány előtt. Mostani kinevezése még ellenzéki körökben is jó hatást tett. A debreceni egyetem ügyének állandó jóakarója és a debreceni egyetem helyi bizottságának elnöke volt. Most, midőn az új kormány a vidéki kulturális gócpontok fejlesztését programjába is felvette: Domahidy Elemértől, Debrecen város és hajdumegye főispánjától, gróf Tisza István bizalmas emberétől mi is nagy szolgálatot várunk.

— **Halálozások.** **Oláh Károly.** Részvétellel jegyeztük fel Debrecen város kultur tanácsosának váratlan elhagyatását. Vasárnap délután még jóízűen elbeszélgetett barátaival, este már halott volt. Az 53 éves férfit szélhűdés ölte meg. Halála általános részvétet keltett; Városi múzeum, Csokonai Társaság, Tisztviselő Egylet, Siketnémákat gyámolító egyesület, más közművelődési és társadalmi körök, amelyekben a megboldogult vezető szerepet játszott vagy tekintélyes részt vett, mind megmozdultak és részvételüknek adtak kifejezést. Város, egyház, iskola gyászlobogókat tűztek és a részvét a Debrecen város hatvanas éveiben nagy szerepet játszott Oláh család felé irányult, amelynek tagjai az elhunytak testvérei mind itt Debrecenben élnek. Oláh Imre anyakönyvvezető, Oláh Miklós táblai bíró és családjaik. Oláh Károly tanácsos temetése kedden d. u. történt, végtisztességtételénél. Jánosi Zoltán lelkész szolgált nagy hatással és nagyszámu közönség előtt. Béke poraira! — Itt említjük fel Mindszenti Imre árokfői lelkésznek az elhunytát is. Mindszenti Imre a szomszéd egyházkerületben szolgált, de itt született, itt tanult, ide házasodott (b. e. Kiss Albert lelkész leányát bírta nőül.) Itt Debrecenben kezdte egyházi beszédírói munkásságát is és vívta ki első sikereit. Életrajzát szívesen közölnék. Addig is kegyelettel örököljük nevét.

— **A magyar zene.** A magyar népelet egyik nagy fontosságú megnyilatkozása a magyar zene. Ez a zene hatalmasabb, mint a nyelv és oda is eljut, ahol már a magyar nyelv szavai ismeretlenek. A nemzetiségi vidékeken sokszor halljuk, hogy idegen szöveggel a mi dalaink esendülnek fel az ajkakon. Nagyon meg kellene hátrálni ezeket a dalokat becsülni és a magyar zene nevelésére több gondot fordítani. Erre a nagy feladatra vállalkozott Vendégi Geza és Fodor Pál vezérlete alatt egy lelkes csapat és az Országos Magyar Zeneegyesület megalakítását tűzte ki célul. Ajánljuk törekvésüket lelkészeink, tanáraink és tanítóink figyelmébe. Segítsék elő ennek a nagy célokat szolgáló egyesületnek megalakulását és legyenek munkatársai. Kimerítő felvilágosítással pedig a titkári hivatalhoz (Budapest, VI., Hunyadi-tér 2. sz. III. em. 24. ajtó) forduljanak.

— **Szabó József** bárándi ref. lelkész jelöltsége. Amint a biharderecskei függetlenségi és 48-as párt nyomtatott értesítéséből olvassuk, a bárándi kerület képviselő jelöltségét Szabó József bárándi ref. lelkésznek ajánlották fel. E jelöltséghez rendre hozzájárultak a kerület többi számottevő tényezői és azok között a nagyarábiek is. Eltekintve minden elvi és pártelvi né-

zőpontoktól, politikai öwömmel látjuk derék lelkészársunknak kitüntetését.

— **Az elhagyott gyermekek sorsa.** Hazánkban, a művelt nyugat mintájára, hathatós, egész országunkat átölelni akaró mozgalom indult meg az elhagyatott, erkölcsi romlás veszélyének kitétt, támaszra szoruló gyermekek és fiatakorok oltalomba vétele céljából, u. n. „Patronage-Egyesületek“ megalapítására. Ez egyesületek célja, hogy közreműködjenek az utca-gyermekek lelki átalakítására, s hogy segítséggel legyenek a szerencsétlen elhagyottaknak (pl. a züllésnek kitétt árváknak) és azoknak, akik elbuktak de fölemelkedni óhajtanak, munkás társadalomba való megélhetésére nézve.

Az atyai, pártfogó gondoskodás, a felebaráti oltalom, az önzetlen szeretet, a legmagasabb értelemben vett nemzetgazdászati e nagy, nehéz, de igen nemes munkájából Debrecen sz. kir. város társadalma sem maradhat ki. E célból a püspök, táblai elnök, törvényszéki elnök, főügyész, polgármester kezdeményezésére a nmélt. Igazságügyminiszterium egy, e végre leküldendő tisztségviselőjének szakszerű támogatása mellett Debrecenben is megalakul a Patronázsegyesület. F. hó 23-án lesz az előértekezlet és 24-én d. u. 5. órakor az alakuló közgyűlés a városháza nagy termében. Külön egyesület helyett legalább részünkről szeretnénk ezt a társadalmi akciót a Kálvin egyesületekre bízni.

— A „Vasárnapi Ujság“ február 27-iki számában érdekes és változatos képsorozatokat mutatják be a munkáskerteket az alsórákosi bazalt-bányákat, a Tatra idejéi életet, a Chantecler párisi előadását, Damjanich tábornok temesvári lakásait, Bebelt, a német szociálisták vezérét, Mikszáth Kálmán regénye, Farkas Imre és Peterdi István versei, Takáts Sándor történelmi korképe, Rákosi Viktor korrajza a kommunáról adnak bő szépirodalmi olvasmányt. Egyéb közlemények: Alexander Bernát színházi cikke, Chopin acrképe és életrajza, tárcacikk a hétről s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, sakkjáték stb. A „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyedévre 4 kor. a „Világkrónika“-val együtt 4 kor. 80 fill. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Budapest, IV. kerület, Egyetem-utca 4. szám.) Ugyanígy megrendelhető a „Képes Néplap“ a legolcsóbb ujság a magyar nép számára félévre két korona 40 fillér.

Pályázat

a szeghalmi ref. egyház önálló orgonista-énekezői állására.

Javadalma: 1-ör. Tisztességes szabad lakás, melynek külső takarítását az egyház végzi, belső takarítására és festésére ad az egyház évenként 40 koronát; házikerttel. — 2-ör. A Simay János által hagyományozott $\frac{3}{4}$ telek urbéres földhaszonélvezete, melyet maga a kántor munkáltat, — mindenféle adóját az egyház fizeti, jelenleg a tagosítás által 31 hold (1200 négyszögölével számítva); haszonbéri értéke 20 koronájával: 620 korona. — 3-szor. Az osztatlan legelő illetőségből négy nagy jószágjárás: 40 korona. 4-szer. Készpénz a Simay-orgonista fizetés

alapítványból évnegyedenként előre fizetve: 600 korona. — 5-ször. Temetési stóla az egyházkerület által meghatározott díj: predikációsért 2 korona, énekszósért 1 korona, orgonázásért 1 korona = 400 korona. Összesen: 1660 korona.

Kötelességei: 1-ször naponként, valamint vasár és ünnepnapokon a teplomban orgonázni és énekelni; a felső elemi fiiskola növendékeit hetenként kétszer: szerdán és szombaton délután a szép éneklésben gyakorolni; 2-szor időről-időre a gyülekezet alkalmas tagjaiból négyes énekkart alakítani és azt a kifejező, lágy, értelmes, érzelmes, összhangzatos szép egyházi éneklésben hetenként gyakorolni a lelkész utasításai szerint; bármelyik tanító betegsége esetén azt hat heti időn belül helyettesíteni díjmentesen. A kántor kocsi nélkül is tartozik temetni; a lelkész tudta és beleegyezése nélkül egyik tanítóval sem helyettesítheti magát. A kötelességek 2-ik pontja alatt felsoroltak csak az egyházmegyei s egyházkerületi közgyűlés megerősítése után válnak végérvényessé.

Megjegyeztetik, hogy miután a betöltendő állás javadalmazásának nagyobbik részét a néhai Simay János és neje Sz. Nagy Mária által tett alapítvány képezi: nevezet alapítók végrendeletükben a békésbánati egyházmegye 1881. aug. 50. sz. határozatával helybenhagyott következő óhajuknak adtak kifejezést: „Nem követeljük ugyan, de óhajtuk, hogy ezen állomás betöltésénél, ha rokonaink közül alkalmas egyéniség találkozik erre mások felett kiválóbb tekintet legyen.“ Ez óhajtáshoz képest a presbyterium a törvényes formák közt megtartandó választásnál, amennyiben törvénnyel és a betöltendő állás közhivatalnoki minőségével nem ellenkezik, az esetleg jelentkező rokon jelöltnak az alapítók óhaján elapuló igényét, mint azn állás elnyerésénél figyelembe veendő előnyt mérlegelés tárgyává teendi.

Az okmányokkal kellőleg felszerelt pályázati kérvények aszeghalmi ref. lelkészi hivatalhoz 1910. március 27-éig andók be. Az okmányok közül nem hiányozhatik a pályázathirdetés után kelt és az esperes által annak jelzésével megerősített szolgálati bizonyítvány, hogy a pályázó fegyelmi vizsgálat alatt nem áll. A határidőn tul érkező pályázatok figyelembe nem vétetnek.

A pályázók az 1910. március 31-én szakértők előtt tartandó próbaéneklésre felhivatnak, azonban az utazási s egyéb költségeket a pályázó viseli.

Megemlítettik, hogy a volt orgonista-énekesvezér özvegye f. év aug. 31-éig élvezti a fizetést;

tehát amennyiben a választás jogerőre fog emelkedni: az állomás f. év szeptember 1-én elfoglalandó. Ez esetben a kántori fizetést képező föld háziilag kezelt része is haszonbéri érték szerint felbecsültetik az 1910. évről s az összes földhaszonbérből mutatkozó jövedelem^{2/3}-át kapja az özvegy, ^{1/3}-át pedig az özvegy az új kántornak, mint a szeptember—decemberre járó földhaszonbért megtéríteni tartozik. E presbyteri végzés szintén az egyházi felettes hatóságok helybenhagyása után válik végérvényessé. Szeghalom, 1910. február 23.

Csánki Benjámín
ref. lelkész.

Pályázat.

A magyarországi református egyház egyetemes konventjének közvetlen főhatósága alatt álló s az Amerikai Egyesült Államok területén működő amerikai magyar református egyházmegyében több egyházközség lelkészi állása fog betöltetni. Felhivatnak mindazon lelkészek, kik az amerikai magyar református egyházban lelkészi állást elfoglalni hajlandók, hogy ezen szándékukat személyes és családi körülményeik, nyelvismeretük stb. ismertetése mellett a konvent elnökséghez (Budapest VII. Abonyi-u. 21. sz.) 1910. február 28-ig okmányaik kíséretében jelentsék be.

Tudomásul megjegyeztetik, hogy a lelkészi állások szabad lakáson és stólán kívül általában az egyházközség által fizetett évi 400 dollár fizetéssel s a konvent elnöksége által fizetett évi 500 dollár fizetésekiegészítéssel, együtt 900 dollár évi javadalommal vannak egybekötve s hogy a lelkészek amerikai szolgálatuk ideje alatt is 1800 korona nyugdíjba beszámítható törzsfizetés alapján tagjai maradnak a lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva-gyámintézetnek. Az amerikai lelkészek egyéb viszonyaira nézve az egyetemes konvent 1908. április 27. sz. határozata ad bővebb felvilágosítást.

Budapest, 1910. február 8.

A magyarországi református egyház egyetemes konventjének elnöksége:

br. Bánffy Dezső
főigazgató, világi elnök.

Antal Gábor
püspök, egyházi h. elnök

Pályázat.

Tiszántuli református egyházkerületünk 19—1909. számú végzése alapján pályázatot hirde-

tek a budapesti „Protestáns Országos Árvaegylet”-nél kerületünk által létesített egy alapítványi helyre.

Pályázhatnak olyan református vallásu, magyar honos, teljesen vagyontalan, törvényes születésü, testileg, lelkileg ép és egészséges lelkészgyermek, fiúk és leányok egyaránt, a 6. életévtől a 10-ig s csak kivételesen a 12. életkorig, akiknek atyjuk a tiszántuli egyházkerületben szolgált, akik apátlanok, anyátlanok vagy akiknek anyjuk él, de atyjuk meghalt, mindkét esetben elsősorban azok, kiknek legtöbb, keresetre még nem képes testvérük van.

A kérvény mellékletei:

1. A szülők vallását, polgári állását és elhalálozását igazoló anyakönyvi kivonatok.
2. Az árva keresztlevele és védőhimlőoltási bizonyítványa.
3. Szegénységi bizonyítvány, mely a lelkéssel is hitelesítendő.
4. Az árva testvéreinek számát, korát és ellátásuk módját igazoló okmányok.
5. Iskolai bizonyítvány tanköteles pályázóknál.

E pályázati hirdetést, kerületünk fenthivatolt határozata értelmében azzal küldöm meg Nagytisztelétü Esperes urakhoz, hogy azt a lelkésztársak között azzal méltóztassanak körözni, hogy azt a netalán egyházközségük területén élő özvegy lelkésznek figyelmébe ajánlják s hívják fel őket, hogy kellőleg felszerelt kérvényeiket az esperesek útján hozzám legkésőbb folyó évi április hó 15-ig küldjék be.

Teljes tisztelettel vagyok

Debrecen, 1910. február hó 10-én.

Dr. Eröss Lajos
püspök.

Pályázat.

A Buj községbeli (Szabolcs m. posta és vasuti állomás) ref. egyház pályázatot hirdet ujonszervezett 2-ik tanítói állomására. Javadalma: az egyháztól 100 k, államsegélyből 900 k és a törvényes korpótlékok, új lakás és kert. Ezenkívül kilátásba helyeztetik, arra való tanító részére, népipari munkák iskolai tanításáért évi 200 k és ifjusági egyesület vezetéséért szintén évi 200 k. Hitel- és Fogyasztási szövetkezethélőleg végzendő munkáért megfelelő javadalmazás várható.

Kötelessége jelenben az I.—II. vegyes osztály vezetése, kántortanító akadályoztatása ese-

tében, ennek helyettesítése, templomi szolgálatnál orgonával és temetéseknel. Az egyháztanács fentartja jogát, hogy adandó alkalommal, az osztályok és tananyag beosztásánál, célszerűségi szempontból változtatást tehessen.

Pályázati kérvények, szükséges mellékletekkel, folyó évi március 1-ig a lelkészi hivatalhoz adandók. Az állomás amennyiben most ideiglenesen be van töltve, eshetőleg csak szeptemberre lesz betöltendő.

Buj, 1910. február 8.

Andrássy Kálmán
ref. lelkész.

Pályázat

A Tiszáninneri Ref. egyházkerület miskolci hat osztályu s internátussal is egybekötött felsőbb leányiskolájában megürült igazgatói állásra pályázatot hirdetek.

Pályázhatnak középiskolai tanári oklevéllel bíró, református vallásu férfiak.

Az állással egybekötött javadalom: kettőezerhatszáz (2600) korona igazgatói törzsfizetés; hatszáz (600) korona tiszteletdíj a tandíjbeszedésért és az internátus gondozásáért; ötször ismétlődő kettőszáz—kettőszáz (200—200) korona korpótlék; 81006—1906. és 110000—1908. min. rendeleteken alapuló állami fizetésekiegészítés; öt szobából és a szükséges kényelmes mellékhelyiségekből álló lakás s természetesen külön hivatali szoba. A megválasztandó igazgató jogos és kötelezett tagja az Országos Tanári Nyugdíjintézetnek. Korpótlékba és nyugdíjba mind a fiu, mind a leány középiskolában rendes tanári, vagy igazgatói minőségben eltöltött idő teljes egészében beszámíttatik.

Kötelességei, melyeket az intézet tanári szolgálati szabályzata és igazgatói utasítása (megjelentek a Tiszáninneri Ref. Egyházkerület 1909) évi tavaszi közgyűlésének jegyzőkönyvében. részleteznek: hetenként legfeljebb tizenkettő (12) tanítási óra; a hat osztályu felsőbb leányiskola és a vele kapcsolatos internátus igazgatása; mindennemű iskolai díjaknak a beszedése; általában az iskola összes tanulmányi, nevelési és gazdasági ügyeinek a vezetése, a felügyelői bizottság és az Egyházkerület, valamint a többi nevelésügyi hatóságoknak tartozó felelősséggel.

A megválasztandó igazgató állását köteles 1910. szeptember 1-én elfoglalni.

Anyakönyvi kivonattal, tanári oklevéllel, szolgálati és tisztiorvosi bizonyítvánnyal, életrajzi

vázlattal stb. felszerelt pályázatikérvényeket szolgálatban levők felettes hatóságuk útján, mások közvetlenül hivatalomhoz nyujtsák be március hó 15-ig.

Miskolcz, 1910. január hó 31-én.

Dr. Kun Bertalan
ref. püspök.

Felelős szerkesztő:
Dr. Ferenczy Gyula.

Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —
Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Orgona és Harmonium gyár

Gőzerő hajtás és saját villamos-világítással berendezve.

Országgh Sándor és Fia

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy diszoklevéllel” (első díj) és „Ferenc József lovagrenddel”, az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel” (első díj), az 1906. évi kassai kiállításon „diszoklevéllel” (első díj) kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Ajánlják kitünő hangú és szerkezetű, főleg a legújabb légnymatu (pneumatikai) orgonákat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. Szolid munka és jutányos árak. Kisebb orgonáink készletben vannak. Eddig 700-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitünő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmoniumok tetszésszerű rajz és változat összeállítással rendelésre készülnek.

Arjegyzék és részletes tervezet kivanatra díjmentesen küldetik.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben. Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **táblákat**, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcsészakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkekre nézve azonnai szolgálók, — számítások különleges munkákhoz, — mint *Diszablák, Emléklap* és *aranykönyveken, rajzokkal, kivanatra izletet stílusban, levéltári okmánytartók.*

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlynkasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyetnekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokak.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

Theologiai ujdonságok.

1. Bibliai szókönyv

Készítette :

Csizmadia Lajos theol. akad. tanár.

:: **Ára vászonkötésben 20 korona.** ::

Több mint 50 év óta érzett hiányt óhajtottunk ezen munka kiadásával pótolni. A kötet a **szentírás mindkét részéhez** van készítve aként, hogy az egyes Szentírási helyekből címszókul a legfontosabb és legjellemzőbb szavak vannak kiválasztva.

A szentírás Szókincsét ugyan nem tünteti fel egész teljességében, de a 782. oldalra terjedő mű jóval terjedelmesebb az eddig megjelent hasonló munkáknál.

2. Vigasztalások.

Halotti beszédek és imádságok.

Írta :

Szolnoky Gerzson,

Ára vászonkötésben 8 korona.

3. Bibliai képek VI-ik kötet.

Írta :

Sz. Kiss Károly,

Ára füzve 5 korona, vászonkötésben 7 korona.

A 3 munka együtt megrendelhető havi 2 koronás részletfizetésre is,

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irodalmi könyvkiadóhivatalában

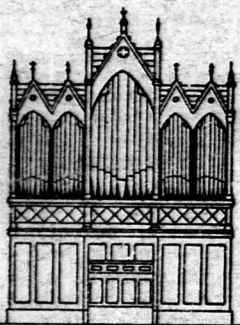
:: **DEBRECZENBEN.** ::

Rieger Ottó

villamos gépekkel berendezett és a kir. udvar orgonagyára. Hazánk legnagyobb orgonájának a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

Budapest, VII. Garay-u. 48.

császári- és királyi udvari szállító.

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszerü (pneumatikus) tartós nemes hangú orgonákat szállít 37 év óta 1600 orgonát szállított, közte a

„Király orgonáját“

amely mű ezidő szerint **Hazánk legnagyobb orgonája.** 16 változatu villanyerőre berendezve. Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltőbb árban teljesít.

Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

Rieger orgonagyárai 36 évi fennállás óta 1500 orgonát szállítottak.

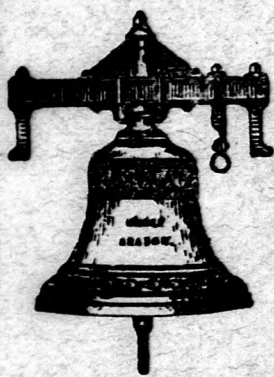
Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és
ercöntödője, szivattyugyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegtakarítás éretik el. Kiváló jó hang és tartóságaért több évi jótállás.

Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang felszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vasárványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre való kitérését, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való felszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntette.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legújabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládaival. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precizen** azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

régi orgonákat
átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Király balzsam

Köszvény és
csusz ellen.

Legújabb gyógyszer.

Ezen balzsam legújabb gyógyszer egy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert egy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény** ellen csuznál továbbá meghülekéknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájjávizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem
használ mást csak a
hires

Hajdusági pedrót !!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszaru“ gyógyszer-tára a hol mindn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek eredeti árakban szerezhetők be.

Nyomatott a Debreceni Protestáns Lap könyvnyomdájában.